

**ტურიზმის სახეობრივი მრავალფეროვნება:
კოორდინაცია და იერარქია როგორც
უსაფრთხოების პრობლემის კვლევის მეთოდი**

თამარ მესხიშვილი
სტუ დოქტორანტი
მარინა მეტრეველი
სტუ პროფესორი

რეზიუმე

განხილულია ტურიზმის სახეობების ამჟამად არსებული საკმაოდ დიდი რაოდენობა, რის გამოც უსაფრთხოების დონისა და ხასიათის განსაზღვრისათვის მოცემული პრაქტიკაში მონაწილე აგენტებისა და უწინარეს ყოვლისა თავად ტურისტებისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს ტრადიციული კლასიფიკაციური მიდგომების გამოყენების აუცილებლობას.

საკვანძო სიტყვები: კოორდინაცია, იერარქია, უსაფრთხოება.

ძირითადი ტექსტი

მთავარი კრიტერიუმი, რომელიც საშუალებას იძლევა კლასიფიკაციური ერთეულები განვალაგოთ ერთ რიგში, არის განხორციელებული ტურისტული პრაქტიკის დაყოფა აქტიურ და პასიურ ტურიზმად. ტურიზმის ორივე ტიპი წარმოადგენს ადამიანების შრომისუნარიანობის მხარდაჭერისა და აღდგენის საშუალებას, ამიტომ ჩვენ განვიხილავთ კლასიფიკაციური ერთეულების მონაცემებს, როგორც კოორდინაციულად განლაგებულს, ანუ ერთ მწკრივში განლაგებულს. მათი არსებითი განსხვავება მდგომარეობს იმაში, რომ პასიური ტურიზმი ორიენტირებულია სტაციონარული საცხოვრებლის მქონე სპეციალური ტურისტული ინფრასტრუქტურის გამოყენებაზე, მაშინ როდესაც აქტიური ტურიზმი ორიენტირებულია გადაადგილებაზე.

შემდგომი დიფერენციაცია იყენებს კლასიფიკაციური ერთე-

ულების განლაგების იერარქიის ელემენტებს და საშუალებას იძლევა შინაგანი სახეობრივი განსხვავებების გამოვლენისათვის როგორც პასიურ ასევე აქტიურ ტურიზმში. პასიურ ტურიზმში – ეს არის ტურისტული ინფრასტრუქტურის გამოყენების დაყოფა ნიშანთვისებების მიხედვით (მსხვილი კურორტები და მცირე სასტუმრო ფორმები) და ამ ტიპის ტურიზმის სახეობების შემდგომი დიფერენციაციით მოტივაციის ნიშანთვისებზე და საჭირო რესურსების დახასიათებით, რომელიც საჭიროა კლასიფიკაციის ბოლო საფეხურის განვითარების ყველა მდგენელი-სათვის (ცხრილი 1).

აქტიურ ტურიზმში პირველად კლასიფიკაციურ ნიშანად გვევლინება გადაადგილების ტიპი (ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით და მათი გამოყენების გარეშე), თითოეული მათგანის შემდგომი დიფერენციაციით ორი ნიშანის მიხედვით. იმ შემთხვევაში, როცა გამოიყენება ტექნიკური საშუალებები – ისინი იყოფა სანაოსნო და საიალქნო, მოტო, ავტო და ველო ტურიზმად. იმ შემთხვევაში კი, როცა გადაადგილება ხდება ტექნიკური საშუალებების გამოყენების გარეშე, მიღებულია დაყოფა საფეხმავლო, სამთო, სათხილამურო, სპელეო და საცხენოსნო ტურიზმად.

ცხრილი 1. კულტურაზე ორიენტირებული (პასიური) ტურიზმი (შედგენილია ავტორის მიერ)

ტურიზმის ტიპი	კულტურულად ორიენტირებული ტურიზმი							
მომსახურების სახეობა	მსხვილი კურორტები კომპლექსური მომსახურებით				მცირე სასტუმრო ფორმები			
ტურიზმის ქვესახეობა მოტივაციის მიხედვით	სამკურნალო	გამაჯანსაღებელი	შემეცნებითი	საქმიანი	გამაჯანსაღებელი	შემეცნებითი	საქმიანი	სპორტული

შემდეგი იერარქიული საფეხური წარმოადგენს დაყოფას მოგზაურობის მოტივაციის ნიშნით (ცხრილი 2).

ცხრილი 2. აქტიური ტურიზმი (შედგენილია ავტორის მიერ)

აქტიური ტურიზმი								
ფეხმავალი	საწყობო	სამოთ	სათხილამურო	საიალქო	ავტო და მოტოტურიზმი	ველოტურიზმი	სპელეოტურიზმი	საცხენოსნო
გამაჯანსაღებელი, შემეცნებითი, სპორტული	გამაჯანსაღებელი, შემეცნებითი, სპორტული	შემეცნებითი, სპორტული	შემეცნებითი, სპორტული	სპორტული	შემეცნებითი, სპორტული	გამაჯანსაღებელი, შემეცნებითი, სპორტული	გამაჯანსაღებელი, შემეცნებითი, სპორტული	გამაჯანსაღებელი, შემეცნებითი, სპორტული

ამგვარად, ჩვენს მიერ გამოყენებულ კლასიფიკაციურ მიდგომაში ამორჩეულია იერარქიისა და კოორდინაციის შეხამება (სუბორდინაცია), რომლის დროსაც კლასიფიკაციური სტრუქტურის იერარქიულობა უფრომეტი დონით ვლინდება მაშინ, როცა ხდება აქტიური ტურიზმის მრავალფეროვნების განხილვა. პასიური ტურიზმისათვის კლასიფიკაციური სქემის აგების შემთვევაში გამოიყენება სამი იერარქიული საფეხური: ტიპი, სახეობა და ქვესახეობა; მაშინ როცა აქტიური ტურიზმისათვის გამოიყენება ოთხი საფეხური: ტიპი, კლასი, სახეობა და ქვესახეობა.

თუ დავეყრდნობით სხვა კლასიფიკაციას, რომელშიც დიფერენციაციის კრიტერიუმის სახით გამოყენებულია მოგზაურობის ორგანიზებულობა, სავსებით ნათელი გახდება აქტიური ტურიზმის უსაფრთხოების პრობლემის კიდევ ერთი მხარე.

ჯგუფები, რომელთა ფორმირება ხდება მოგზაურობის განხორციელებისათვის, განსხვავდებიან ორგანიზების დონითა და მეთოდით. უნდა განვასხვავოთ ორგანიზებული, თვითშემოქმედებითი და სპონტანური ტურისტული ჯგუფები. მოკლედ დავახასიათოთ ყოველი მათგანი და გამოვავლინოთ მათი არსებითი მახასიათებლები. ორგანიზებული ტურისტული ჯგუფი. განვიხილოთ ჯგუფი ორგანიზებულ ტურიზმში. ტურისტული მარშრუტი ფორმირდება წინასწარ, რომელიმე გასაშუალოებული ტურისტული ჯგუფის მოთხოვნილებზე გათვლით.

ორგანიზებული ტურისტი იქნეს პეკინ-ტურს და ამას აღიქვამს და აფასებს, როგორც შემოთვაზებულ პროდუქციას, რაც გამიზნულია მასობრივი გაყიდვისათვის. შესაბამისად იგი ცდილობს მოგზაურობის ორგანიზატორისაგან მიიღოს სიამოვნების, კომფორტისა და მომსახურების მაქსიმუმი, რაცა ხელმძღვანელობს პრინციპით „მე ვიხდი – თქვენ გვანდით“.

იგი მოგზაურობის დროს არ იღებს თითქმის არავითარ გადაწყვეტილებებს, რითაც საკუთარ კეთილდღეობაზე პასუხისმგებლობების უმეტესი ნაწილი გადააქვს ჯგუფის ხელმძღვანელზე. ამგვარი ტურისტული პრაქტიკის ტიპოლოგია შეიძლება საკმაოდ მრავალფეროვანი იყოს, ისევე როგორც ტურისტების მოტივები და მიზნები. არც თუ იშვიათად, ტურისტული საგზურების შექმნის დროს ტურისტს აქვს არასწორი წარმოდგენა იმის შესახებ, რას უნდა მოელოდეს მოგზაურობის დროს. საერთო ჯამში ადგილი აქვს რეალობის მოლოდინებთან შეუსაბამობას, მაშინ როცა ნებისმიერი მოგზაურობის შედეგის შეფასება ხდება იქიდან გამომდინარე, რამდენადაა დაკმაყოფილებული პირადი მოლოდინები.

რაც უფრო რთულია მოგზაურობა, მით უფრო რთულია ჯგუფის ფორმირების პროცესი. განსაკუთრებით რთულ მდგომარეობაში არიან ტურისტული ჯგუფების ხელმძღვანელები, რადგან მათ წინაშე დგას ამოცანა: მოკლე დროში მოახდინონ ქმედუნარიანი კოლექტივის ფორმირება, ხოლო სანყის „მასალას“ წარმოადგენენ განსხვავებული ფიზიკური მომზადების, ასაკის, ტურისტული გამოცდილების მქონე ადამიანები, რო-

მელთაც არ აქვთ ერთმანეთის მსგავსი შეხედულებები, ინტერესები, ჩვევები და, უმეტეს შემთხვევებში, არ იცნობენ ერთმანეთს.

როგორც წესი, ორგანიზებული ჯგუფების ფორმირება ხდება ხელმძღვანელის მონაწილეობის გარეშე, ანუ ხელმძღვანელს არ შეუძლია გავლენა იქონიოს ჯგუფის ხარისხობრივ შემადგენლობაზე, რომელიც გამოიხატება მონაწილეების ფსიქოლოგიურ მსგავსებაში, რადგან ტურისტული პროდუქტი ხელმისაწვდომია ნებისმიერი მსურველისათვის, რომელსაც შეუძლია მისი შეძენა. მიუხედავად ამისა, ზოგიერთი ტურისტული ფირმა პოულობს გამოსავალს ურთულესი სიტუაციიდან.

მაგალითად გვინდა მოვიყვანოთ ამონარიდი, ფრანგული ტურისტული ფირმის სარეკლამო პექტიდან: „გამგზავრებამდე თქვენ გაივლით მომზადებას, რომელის დროსაც მიიღებთ შესაძლებლობას, შედარებით ახლოს გაიცნოთ ადამიანები, რომლებთან ერთდაც მოგელით საკმაოდ მნიშვნელოვანი დროის გატარება. ერთობლივი კურსების და ტრენინგების გავლის შედეგად, თქვენ მოახდინოთ ერთგვარი „ჯგუფური სულისკვეთების“ ფორმირება. ყოველივე ეს, პლუს თქვენი თანმხლები ინსტრუქტორების მაღალი კვალიფიკაცია და ჯგუფთან მუშაობის მიმართ ინდივიდუალური მიდგომა, უზრუნველყოფს მწვერვალზე ასვლის წარმატებას ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობების შემთხვევაში“.

ამგვარად, ორგანიზებული ტურისტული ჯგუფის ხელმძღვანელის ამოცანაა ჩამოაყალიბოს ჯანმრთელი ფსიქოლოგიური კლიმატი არა მარტო მოგზაურობის მოსამზადებელ ეტაპებზე, არამედ მისი ჩტარების პროცესშიც.

თვითშემოქმედებითი ტურისტული ჯგუფი არსებითად განსხვავდება ორგანიზებულისაგან. თვითშემოქმედებითი ჯგუფი, უმეტესწილად ფორმირდება ერთი წრის ადამიანებისაგან: ოჯახი, მეგობრები, თანამშრომლები, ადამიანები, რომლებთან ერთდაც უკვე ყოფილან მოგზაურობებში. ასეთი ჯგუფები იქმნება ნებაყოფილობით სანყისებზე, ურთიერთობების წესები და ქცევის ნორმები განისაზღვრება არა თანამდებობ-

რივი მდგომარეობით, არამედ ჩაფიქრებული ღონისძიების მიზნებით, მონაწილეების ხასიათითა და პირადი თვისებებით. ამიტომ ასეთ ჯგუფში „გუნდური სულისკვეთება“ დომინირებს პირად ინტერესებზე. აგრეთვე არსებობს მიზნებისა და მოტივების ერთიანობა, რომლებიც უფრო მეტია ვიდრე ჯგუფებში, რომლებიც ფორმირებულია ორგანიზების სხვა მეთოდებით. რადგან მოგზაურობის შემუშავება ხდება დამოუკიდებლად, შესაძლებელია მნიშვნელოვანი გადანყვეტილების მიღებაში ჯგუფის ყველა წევრის მონაწილეობა. ამით მნიშვნელოვნად ფართოვდება მოგზაურობის მონაწილეების მომზადების შესაძლებლობები, მათ შორის ფსიქოლოგიურიც.

სპონტანური ტურისტული ჯგუფი მიეკუთვნება სოციალურ წარმონაქმნს, რომლებიც ხასიათდება ქცევის და მისი შედეგების არაპროგნოზირებადობით მოგზაურობის განხორციელების ყველა ეტაპზე. აქტიურ ტურიზმში სპონტანური ჯგუფების ფორმირება ძირითადად დაკავშირებულია საინფორმაციო ქსელების განვითარებასთან, მათ სიხშირესთან და ინფორმაციის მოძრაობის სისწრაფის მატებასთან, რომლის საიმედოობა არ არის აბსოლუტური და მალე ძველდება. ამგვარი დაუსწრებელი ფორმირება არაკონტროლირებადი და ხშირად საშიშია. ჩვეულებრივ, სპონტანურ ტურისტებში ჯგუფის, როგორც ერთი მთლიანობის, მსგავსება და მომზადებულობა პრაქტიკულად ნულის ტოლია, თუმცა ცალკეულ მონაწილეებს შეიძლება ქონდეთ მნიშვნელოვანი გამოცდილება აქტიურ ტურიზმში.

სპონტანური ტურისტების ჯგუფი არ არის გაერთიანებული მარშრუტის წამყვანი მოტივაციით, რადგან ხშირად შედგება უცნობი ადამიანებისგან და არსებითად წარმოადგენს არამდგრად გაერთიანებას, რომელსაც გააჩნია განსხვავებული, ხშირად დიამეტრალურად სანინალმდეგო მოტივაციები; ამიტომ სპონტანური ჯგუფი ყოველთვის მიდრეკილია მარშრუტზე მთლიანი ან ნაწილობრივი დაყოფისაკენ და კონფლიქტურია. როგორც წესი, სპონტანურ ჯგუფში ლიდერობა გამოკვეთილი არ არის და ვარირებს. ერთმმართველობა პრინციპულად შეუძლებელია.

დასკვნა. როდესაც, ანუ მეორე კატეგორიაზე მაღალ მარშრუტებზე სპონტანური ტურიზმი შეუძლებელია პრინციპში. ამგვარად, უსაფრთხოების პრობლემას აქვს გამწვავების ტენდენცია ტურისტული პრაქტიკის მთავარი მონაწილეების აქტივობის დონის მატების შესაბამისად და ტურისტული ჯგუფების ორგანიზებულობის შემცირების კვალობაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Perception of risk posed by extreme events. Paper prepared for discussion at the conference "Risk Management Strategies in an Uncertain World". Palisades. New York. April 12-13. 2017
2. Alexander Y., 2017. Communications Aspects of International Tourism. International Problems, Vol. 16, 55-60.
3. Journals from Databases: Ayoob, M., 2001. Security in the Third World: the worm about to turn? International Affairs, Vol. 60, Issue 1. Available from: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=510109fd-9fd0-4f68-be5b-5a731a98b017%40sessionmgr110&vid=5&hid=125> . retrieved on 8 December 2010.
4. Reviews Vol. 1(1), pp.9-11. Available from: <http://www.academicjournals.org/MPR/PDF/Pdf2010/Apr/Ibekwe.pdf>. retrieved on 10 February 2011 Limits to Community Participation in the tourism development process in developing countries. Tourism Management, Vol. 21, Issue 6. Um, S. and Crompton, J.L., 2010.
5. Chudi, I.P., 2010. Healthcare problems in developing countries. Medical Practice and Everything you wanted to know about space tourism but were afraid to ask. Space Safety Magazine. Retrieved from <http://www.spacesafetymagazine.com/spaceflight/commercial-spaceflight/wanted-space-tourism-afraid> / Rakobowchuk, P. (2013, 25 May).
6. Tourism safety risks leaves industry watchers concerned. Huffington Post. Retrieved from http://www.huffingtonpost.ca/2013/05/25/space-tourism-safety-risks-_n_3335366.html Reddy, M.V., Nica, M., & Wilkes, K. (2012).

DIVERSITY OF TOURISM: COORDINATION AND HIERARCHY AS A METHOD OF RESEARCH OF SECURITY PROBLEMS

Tamar Meskhishvili,

PhD Student of GTU,

Marina Metreveli,

Professor of GTU

RESUME

The article discusses quite a large number of types of tourism species, therefore it is essential to the use of traditional classification approaches for agents who are participating in the practice for determining the level of safety and character, and first of all themselves.

Key words: Coordination, hierarchy, safety.